

Sag C-230/24**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

26. marts 2024

Forelæggende ret:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña

Afgørelse af:

12. marts 2024

Sagsøger:

MF

Sagsøgt:

Banco Santander, S.A.

Hovedsagens genstand

Søgsmål, hvormed en forbruger kræver tilbagebetaling af beløb, der med urette er betalt til en bank som følge af et urimeligt kontraktvilkår.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – artikel 6 og 7 – forbrugeraftaler – urimelige kontraktvilkår – vilkår, som pålægger låntageren samtlige omkostninger til oprettelse af pant – virkningerne af, at disse klausuler er blevet erklæret ugyldige – ækvivalensprincippet – muligheden for at anerkende, at et søgsmål med påstand om ugyldighed ikke kan være genstand for forældelse, og samtidig at fastsætte en frist for anlæggelse af et søgsmål med påstand om tilbagebetaling af de beløb, der med urette er betalt som følge af det pågældende kontraktvilkår

Det præjudicielle spørgsmål

Er det i strid med Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 og ækvivalensprincippet at anvende muligheden for at holde ugyldigheden på grund af urimelighed og de genoprettende virkninger heraf adskilt, således at der ikke anvendes forældelsesfrister på ugyldigheden, samtidig med at der anvendes forældelsesfrister på kravet om tilbagebetaling, når der i national spansk ret hverken findes bestemmelser eller retspraksis, som anvender en sådan adskillelse på andre retsforhold?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets **direktiv 93/13/EØF** af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler (EFT 1993, L 95, s. 29)

Artikel 3, stk. 1: »Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«

Artikel 4, stk. 1: »Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.«

Artikel 6, stk. 1: »**Medlemsstaterne** fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en **forbruger**, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren [...]«.

Artikel 7, stk. 1: »**Medlemsstaterne** sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Domme afsagt af Domstolen, hvortil der henvises i begrundelsen for anmodningen om præjudiciel afgørelse.

Anførte nationale forskrifter

A) *Vedrørende urimelige vilkårs manglende retsvirkning*

Texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (lovbekendtgørelse om almindelig lov om forbruger- og brugerbeskyttelse og anden tilknyttet lovgivning) (herefter »**forbrugerbeskyttelsesloven**«), som vedtaget ved **Real Decreto Legislativo**

1/2007, de 16 de noviembre (kongeligt lovdekret 1/2007 af 16.11.2007), fastsætter i **artikel 82**:

»1. Alle kontraktbestemmelser, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og alle former for praksis, hvorom der ikke er udtrykkelig enighed, anses for urimelige kontraktvilkår, hvis de til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren eller brugeren.

[...]

3. Hvorvidt et kontraktvilkår er urimeligt vurderes under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved at tage hensyn til alle de foreliggende omstændigheder på tidspunktet for aftalens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne.

4. Uanset indholdet i stk. 1-3 anses et kontraktvilkår i alle tilfælde for urimeligt, når det i medfør af bestemmelserne i artikel 85-90:

- a) knytter kontrakten til den erhvervsdrivendes vilje,
- b) begrænser forbrugeren eller brugeren rettigheder,
- c) indebærer manglende gensidighed i kontrakten,
- d) pålægger forbrugeren eller brugeren uforholdsmæssige garantier eller uretmæssigt pålægger dem bevisbyrden,
- e) er uforholdsmæssige i forhold til indgåelsen og gennemførelsen af aftalen, eller
- f) strider imod kompetencereglerne og gældende ret.«

Artikel **83 i forbrugerbeskyttelsesloven** bestemmer:

»Urimelige kontraktvilkår er uden videre ugyldige og betragtes som om, de ikke har været aftalt [...].«

Artikel 6, stk. 3, i Código Civil (den spanske civile lovbog) har følgende ordlyd:

»Akte, som er i strid med bestemmelserne om påbud eller forbud, er uden videre ugyldige, medmindre der i tilfælde af modstrid er fastsat en anden retsvirkning heri.«

Det bestemmes i **artikel 1303 i den spanske civile lovbog**:

»Når en forpligtelse er erklæret ugyldig, skal de kontraherende parter gensidigt levere de ting tilbage, der var genstand for kontrakten, inklusive udbyttet heraf og prisen med tillæg af renter [...].«

Denne bestemmelse og dens tilsvarende bestemmelser regulerer den relative ugyldighed eller nullitet, om end den ligeledes anvendes i retspraksis med henblik på genoprettelse af ydelserne i forbindelse med absolut, radikal eller komplet ugyldighed, hvad enten det drejer sig om en aftale i sin helhed eller et af vilkårene heri.

B) Vedrørende forældelse af søgsmål

Det hedder i **artikel 1 964, stk. 2, i den spanske civile lovbog**, i den udgave, der var gældende på tidspunktet for aftalens indgåelse:

»Forældelsesfristen for pantesager er 20 år, og 15 år for søgsmål vedrørende personlige rettigheder, for hvilke der ikke er fastsat en særlig forældelsesfrist.«

Den civile lovbogs artikel 1 964, stk. 2, som affattet ved Ley 42/2015, de 5 de octubre (lov 42/2015 af 5.10.2015), bestemmer:

»Søgsmål vedrørende personlige rettigheder, som ikke har en særlig frist, forældes fem år efter, at forpligtelsen kan kræves opfyldt [...].«

Det fastsættes i **femte overgangsbestemmelse i lov 42/2015:**

»Gældende forældelsesordning for eksisterende forhold.

Forældelsesfristen for søgsmål vedrørende personlige rettigheder, for hvilke der ikke er fastsat en særlig forældelsesfrist, og som er anlagt inden denne lovs ikrafttræden, reguleres af bestemmelserne i den civile lovbogs artikel 1 939.«

Den civile lovbogs artikel 1 939 er affattet som følger:

»En forældelsesfrist, som er begyndt at løbe før offentliggørelsen af denne lov, reguleres af de love, der gik forud for denne, men såfremt hele det tidsrum, der i henhold til denne lov foreskrives for forældelsesfristen, er forløbet, efter at loven trådte i kraft, får sidstnævnte forældelsesfrist imidlertid virkning, uanset om en længere periode måtte være fastsat i de pågældende tidligere love.«

Domme afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) og de deri nævnte bestemmelser, hvortil der henvises i begrundelsen for anmodningen om præjudiciel afgørelse.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 19. januar 2009 indgik sagsøger, som er forbruger, en låneaftale med Banco Santander, S.A., hvis femte vilkår er affattet som følger:

»Omkostninger og forpligtelser, der bæres af låntageren.

5.1. Følgende omkostninger afholdes af låntageren:

5.1.1. Omkostninger i forbindelse med transaktionens forberedelse: Omkostningerne i dette afsnit afholdes af ansøgeren, også i tilfælde af, at lånet ikke bliver formaliseret.

* Omkostninger i forbindelse med vurdering af den faste ejendom.

* Omkostninger i forbindelse med kontrol af tinglysningsforhold.

5.1.2. De omkostninger og afgifter, der er forbundet med nærværende aftale, tinglysningen heraf i ejendomsregisteret, udstedelsen af en første genpart til banken og ændringer eller annullering af aftalen, samt de omkostninger og afgifter, der i givet fald er forbundet med tinglysningen i ejendomsregisteret af byggearbejde og installationer som omhandlet i ANDET vilkår [...].«

- 2 Den 27. februar 2023 anlagde forbrugeren et søgsmål ved den forelæggende ret med påstand om, at det femte vilkår blev erklæret absolut ugyldigt, og at hun som følge heraf skulle have tilbagebetalt halvdelen af de omkostninger, hun havde afholdt i form af notargebyrer, samt alle de omkostninger, hun havde afholdt i form af tinglysningsgebyrer, med tillæg af den lovbestemte rente af disse beløb.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 3 Banken har gjort gældende, at sagsøgers krav om tilbagebetaling af de nævnte beløb er forældet i henhold til artikel 1964, stk. 2, i den civile lovbog og den ved lov 42/2015 fastsatte overgangsordning.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 4 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt EU-retten tillader, at et søgsmål med påstand om, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, ikke er underlagt en forældelsesfrist, mens et søgsmål om tilbagebetaling af de beløb, der med urette er betalt i henhold til det pågældende vilkår, derimod er underlagt en forældelsesfrist. Den forelæggende ret er navnlig af den opfattelse, at denne adskillelse eller forskel mellem ordningerne er i strid med ækvivalensprincippet.

Udgangspunkt: bemærkning til Domstolens dom af 16. juli 2020, CaixaBank (C-224/19)

- 5 Den forelæggende ret har valgt at fokusere på bedømmelsen af det 13. præjudicielle spørgsmål vedrørende begrænsningen af virkningerne af et urimeligt vilkårs ugyldighed ved fastsættelse af en forældelsesfrist, hvori det ønskedes oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for en national retspraksis, hvorefter anlæggelse af søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger

af, at et urimeligt kontraktvilkår erklæres ugyldigt, gøres til genstand for en forældelsesfrist, selv om et søgsmål med påstand om, at det fastslås, at et urimeligt kontraktvilkår er absolut ugyldigt, i henhold til national lovgivning ikke kan forældes.

- 6 Det fremgår af denne doms præmis 81, at den beskyttelse, som direktiv 93/13 giver forbrugerne, er til hinder for en national ordning, der forbyder den nationale ret efter udløbet af en forældelsesfrist at henvise til et urimeligt vilkår i en kontrakt, som er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger (dom af 21.11.2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, præmis 38). Efter den forelæggende rets opfattelse har Domstolen fastslået, at direktiv 93/13 er til hinder for, at en erklæring om, at et vilkår er urimeligt, kan gøres til genstand for en forældelsesfrist. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at dette kriterium ligeledes anvendes i spansk lovgivning og retspraksis, hvorefter en komplet, radikal eller **absolut ugyldighed** som følge af tilsidesættelse af ufravigelige regler som hovedregel **ikke er underlagt nogen forældelsesfrist**. Efter at have fastslået ovenstående hersker der tvivl om, hvorvidt den omstændighed, at erklæringen om ugyldighed som følge af urimelighed ikke er underlagt nogen forældelsesfrist, indebærer, at det samme må være gældende med hensyn til de genoprettende virkninger, der er afledt heraf, eller nærmere bestemt, om en national lovgivning eller retspraksis, hvorefter disse virkninger underlægges en forældelsesfrist, er forenelig med direktivet.
- 7 I den nævnte doms præmis 82 nuanceres dette kriterium imidlertid, idet det bemærkes, at Domstolen dog allerede har anerkendt, at **forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut** (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68), og at **fastsættelse af rimelige, præklusive søgsmålsfrister** af hensyn til retssikkerheden **er foreneligt** med EU-retten (dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 41, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 69). Som en bemærkning til denne præmis gør den forelæggende ret opmærksom på, at Domstolen antyder en mulig adskillelse mellem vilkårets radikale ugyldighed og dets virkninger.
- 8 Det bemærkes i dommens præmis 83, at de nærmere bestemmelser for gennemførelsen af den forbrugerbeskyttelse, der er fastsat i artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, henhører under medlemsstaternes interne retsorden i henhold til princippet om, at disse **frit kan anvende deres egne processuelle regler**. Disse regler bør imidlertid hverken være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (**ækvivalensprincippet**), eller være udformet således, at de i praksis umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der hjemles i Fællesskabets retsorden (**effektivitetsprincippet**) (jf. i denne retning navnlig dom af 26.10.2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis). Som en bemærkning til denne præmis gør den forelæggende ret opmærksom på, at en forældelsesfrist, selv om den ud fra et nationalretligt synspunkt ikke er en procesregel i egentlig forstand, men derimod en materiel

regel, ikke desto mindre kan være omfattet af den processuelle autonomi, for så vidt som den udgør en metode for medlemsstaten til at gennemføre eller implementere en EU-retlig forskrift.

- 9 I dommens præmis 84 bemærkede Domstolen, at det af ovenstående følger, at EU-retten ikke er til hinder for en national lovgivning, der, selv om den fastsætter, at **et søgsmål med påstand om, at det fastslås, at et urimeligt vilkår i en aftale, der indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, er ugyldigt, ikke kan være genstand for forældelse, underlægger et søgsmål med påstand om at gøre de genoprettende virkninger af denne erklæring gældende en forældelsesfrist**, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet. Som en bemærkning til denne præmis gør den forelæggende ret opmærksom på, at det kan forekomme, at der gives medhold i et ugyldighedssøgsmål, henset til at der ikke er nogen tidsbegrænsning for anlæggelsen heraf, men at virkningerne af en sådan ugyldighed derimod begrænses af en forældelsesfrist, og det er dens opfattelse, at dette resultat synes at være til skade for forbrugerne.
- 10 Den forelæggende ret henviser til og kommenterer den nævnte doms præmis 85-92, som omhandler **effektivitetsprincippet**, og hvori det bemærkes, at der med henblik på at efterprøve, om dette princip iagttages, skal tages hensyn til de nationalretlige principper, såsom retssikkerhedsprincippet, hvorefter det kan være påkrævet, at søgsmålet om genoprettelse underlægges en forældelsesfrist. Det præjudicielle spørgsmål vedrører imidlertid ikke dette princip, men derimod ækvivalensprincippet.
- 11 Det bemærkes i den nævnte doms præmis 86, at genstanden for tvisten i hovedsagen var en eventuel anvendelse af den **femårige forældelsesfrist**, der er fastsat i den civile lovbogs artikel 1964, stk. 2, på et søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt vilkår i en aftale om lån mod pant i fast ejendom erklæres ugyldigt, gøres gældende. Det fremgår af dommens præmis 87, at for så vidt som forældelsesfrister på tre år (dom af 15.4.2010, Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, præmis 28) eller to år (dom af 15.12.2011, Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10, EU:C:2011:844, præmis 25) i Domstolens praksis er blevet anset for at være i overensstemmelse med **effektivitetsprincippet**, skal det fastslås, at en **femårig forældelsesfrist**, der finder anvendelse på et søgsmål med påstand om, at de genoprettende virkninger af, at et urimeligt vilkår erklæres ugyldigt, gøres gældende, i princippet og med forbehold af den forelæggende rets bedømmelse af de elementer, der er nævnt i nærværende doms præmis 85, **ikke kan anses for at gøre det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder**, der tillægges i henhold til direktiv 93/13. Den forelæggende ret fortolker denne præmis således, at der kan fastsættes en femårig forældelsesfrist for anlæggelsen af søgsmål med krav om tilbagebetaling, selv om søgsmålet med påstand om, at det urimelige kontraktvilkår erklæres ugyldigt, ikke er genstand for forældelse.

- 12 Herefter analyserer den forelæggende ret de to domme, hvortil der henvises i præmis 87. **Dommen af 15. april 2010 i sag C-542/08, Barth**, vedrørte et søgsmål med påstand om tilkendelse af et særligt anciennitetstillæg for en vandrende arbejdstagers levering af tjenesteydelser i et bestemt tidsrum, og det blev i denne dom fastslået, at det pågældende søgsmål kunne være underlagt en forældelsesfrist (en frist på tre år blev anset for at være tilstrækkelig). Dette spørgsmål adskiller sig fra det, der blev analyseret i dom af 16. juli 2020, Caixabanc (C-224/19), hvori det blev fastslået, at virkningerne af en absolut ugyldighed af et vilkår i en forbrugeraftale kan være underlagt en frist, men at dette aldrig kan være tilfældet for så vidt angår selve ugyldigheden. Efter den forelæggende rets opfattelse blev der i sag C-542/08, Barth, således **ikke foretaget nogen adskillelse mellem anerkendelsen af en rettighed og virkningerne af en sådan anerkendelse** (nærmere bestemt udbetalingen af en ydelse, som en person er berettiget til), idet det blot blev fastslået, at en forældelsesfrist på tre år for afgivelsen af en erklæring om anerkendelse af et anciennitetstillæg i Østrig måtte anses for en rimelig frist, som ikke var i strid med effektivitetsprincippet, sammenholdt med artikel 7, stk. 1, i Rådets forordning nr. [1612/68] af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet.
- 13 **Dommen af 15. december 2011 i sag C-427/10, Banca Antoniana Popolare Veneta**, omhandlede en tvist mellem de italienske skattemyndigheder og et finansieringsinstitut, hvor sidstnævnte havde fremsat et krav om tilbagebetaling af en med urette betalt afgift. Domstolen fastslog i den forbindelse, at **effektivitetsprincippet tillader forskellige tidsfrister for anlæggelse af søgsmål for henholdsvis den skattepligtige person og skattemyndighederne**. Den forelæggende ret bemærker, at dette tilfælde ej heller kan sidestilles med det tilfælde, der var genstand for dom af 16. juli 2020, Caixabanc (C-224/19), eftersom der var tale om et andet retsforhold (skattemyndighed/retsundergivet person) af en anden karakter (offentligt).
- 14 Følgelig er det den forelæggende rets opfattelse, at de eksempler, der er anført i den gennemgåede doms præmis 87, ikke i tilstrækkelig grad støtter Domstolens standpunkt.
- 15 Herefter kommenterer den forelæggende ret præmis 88-92 i samme dom af 16. juli 2020, Caixabanc (C-224/19), vedrørende beregningen af fristen og fastsættelsen af dens begyndelsestidspunkt, alt sammen i lyset af effektivitetsprincippet. Den forelæggende ret bemærker selv, at »formålet med vores forelæggelse er ikke [...] at gå i dybden med de forskellige tidspunkter i aftalens løbetid, som falder sammen med begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for søgsmålet med påstand om tilbagebetaling«. Det skal imidlertid bemærkes, at den forelæggende ret fastslår (i), at udtrykket »efter, at forpligtelsen kan kræves opfyldt« i artikel 1964, stk. 2, i den civile lovbog udelukker, at begyndelsestidspunktet kan falde sammen med datoen for aftalens indgåelse, og (ii) at der på grundlag af den gennemgåede doms præmis 90 skal lægges vægt på det tidspunkt, hvor forbrugeren bliver opmærksom på, at vilkåret

er urimeligt, f.eks. efter en spansk dom, hvori et vilkår af denne art erklæres urimeligt.

- 16 Sammenfattende for den gennemgåede dom bemærker den forelæggende ret, at **Domstolen tillader en opdeling** – hvad angår muligheden for forældelse – **mellem (i) søgsmålet med påstand om**, at de urimelige kontraktvilkår **erklæres** ugyldige (som ikke er genstand for forældelse), og **(ii) søgsmålet med påstand om tilbagebetaling** af de beløb, der er betalt i henhold til disse vilkår (som kan være genstand for forældelse, så længe det ikke strider mod effektivitetsprincippet og ækvivalensprincippet).

National retspraksis vedrørende adskillelsen mellem ugyldighed og genoprettelse samt overensstemmelsen heraf med ækvivalensprincippet

- 17 Ved anlæggelse af søgsmål med påstand om ugyldighed på grund af urimelighed, med de deraf følgende genoprettende virkninger, påberåber bankerne sig ofte enten præklusion i henhold til den civile lovbogs artikel 1 301 eller forældelse i henhold til samme lovbogs artikel 1 964.
- 18 Det skal tages i betragtning, at der i det foreliggende tilfælde ikke er tale om en relativ ugyldighed som følge af en mangel i forbindelse med samtykket, men derimod en komplet ugyldighed som følge af et vilkårs urimelighed. Denne **komplette ugyldighed er ikke underlagt fristen** for bortfald i den civile lovbogs artikel 1 301, således som den spanske Tribunal Supremo (øverste domstol) fastslog i sin dom af 16. oktober 2017, for så vidt som den bemærkede, i) at det urimelige vilkår uden videre er ugyldigt, hvorfor forbrugeren ikke kan blive bundet af det urimelige vilkår (artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13), og (ii) at forbrugeren ikke kan gives en ringere beskyttelse end den, der er forbundet med en erklæring om komplet ugyldighed i andre dele af retsordenen, eftersom en ringere beskyttelse vil være i strid med det unionsretlige ækvivalensprincip.
- 19 Den forelæggende ret bemærker, at der er en overensstemmende praksis hos såvel Domstolen som Tribunal Supremo (øverste domstol) med hensyn til, at **søgsmål med påstand om urimelige kontraktvilkårs ugyldighed ikke kan gøres til genstand for forældelse**.
- 20 Den forelæggende ret bemærker derimod, at der **i spansk retspraksis ikke finder en sådan adskillelse sted mellem fraværet af en forældelsesfrist for søgsmål med påstand om ugyldighed og muligheden for forældelse for søgsmål med henblik på at gøre virkningerne af en sådan erklæring gældende**. Efter den forelæggende rets opfattelse er **ækvivalensprincippet** således til hinder for, at et søgsmål vedrørende et urimeligt kontraktvilkårs ugyldighed (som ikke forældes) behandles anderledes end et søgsmål med krav om tilbagebetaling af de beløb, der med urette er betalt i henhold til dette kontraktvilkår (som godt kan forældes). Henset til at erklæringen om absolut ugyldighed ikke kan gøres til genstand for bortfald eller forældelse, skal virkningerne af erklæringen derfor ej heller kunne gøres til genstand herfor.

- 21 Den forelæggende ret peger på en række lignende situationer i national ret, hvor der ikke finder en sådan adskillelse sted, og som er relevante med henblik på anvendelsen af ækvivalensprincippet. Således:
- fastsætter den civile lovbogs artikel 1 301 og 1 303 en fælles fireårig forældelsesordning, hvor der ikke sondres mellem ugyldighedserklæring og genoprettelse,
 - kan søgsmål vedrørende bodeling ikke forældes, ligesom udleveringen af de udlagte formuegoder ikke kan gøres til genstand for præklusion,
 - kan søgsmål vedrørende skelfastsættelse ikke forældes, ligesom det samme er tilfældet for skelafmærkning,
 - kan søgsmål vedrørende separation ikke forældes, ligesom opløsningen af akkvisitionsfællesskabet på grundlag af dommen i sagen ikke er underlagt nogen forældelsesfrist (den civile lovbogs artikel 95),
 - kan såvel erklæringen om, at udlån på ågervilkår uden videre er ugyldige, som udøvelsen af de rettigheder, der følger af en sådan erklæring, ikke forældes,
 - foreskriver artikel 6, stk. 3, i den civile lovbog, i forbindelse med den radikale ugyldighed af handlinger, der er i strid med bestemmelser om påbud eller forbud, ikke muligheden for at differentiere mellem ugyldighed og virkningerne heraf.
- 22 Inden for retspraksis findes der ej heller én eneste afgørelse fra Tribunal Supremo (øverste domstol), som utvetydigt fastsætter forskellige forældelsesordninger for ugyldigheden og for virkningerne heraf, hvorfor virkningerne af et søgsmål ikke kan forældes, hvis selve søgsmålet heller ikke kan gøres til genstand herfor. Med andre ord bekræftes uadskilleligheden mellem ugyldigheden og virkningerne heraf. I denne henseende henviser den forelæggende ret til:
- **Dom 491/2018 afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) den 14. september 2018**, hvori det blev fastslået, at forældelsesfristen for skader ikke kan adskilles fra den overtrædelse, der forårsager disse, idet det blev bemærket, at spørgsmålet drejer sig om at fastlægge, hvorvidt genoprettelsen af de skader, der forårsages ved overtrædelsen af den bevaringsforpligtelse, som ved artikel 10, stk. 1, i LPH (lov om ejerlejligheder) pålægges ejerforeningen, er underlagt den etårige forældelsesfrist – som følge af, at der er tale om ansvar uden for kontrakt – eller den generelle femtenårige – nu femårige – frist, for så vidt som der er tale om et søgsmål vedrørende personlige rettigheder uden en særlig forældelsesfrist, som er underlagt bestemmelserne i den civile lovbogs artikel 1 964. Det standpunkt, der fremføres i den appellerede dom, er, at kravet om opfyldelse af bevaringsforpligtelsen i artikel 10, stk. 1, i lov om ejerlejligheder er underlagt den generelle frist for anlæggelse af søgsmål vedrørende personlige rettigheder, men at kravet om erstatning for den skade, der forårsages af denne manglende opfyldelse, er underlagt den etårige

forældelsesfrist, som er gældende i forbindelse med ansvar uden for kontraktforhold. Det er imidlertid nødvendigt at tage i betragtning, at kravet om erstatning for den forvoldte skade udspringer af en ubestridt konstatering af, at den forvoldte skade netop skyldes en manglende opfyldelse af en retlig forpligtelse, som pålægges ejerforeninger ved artikel 10 i lov om ejerlejligheder, for så vidt angår udførelsen af de arbejdsopgaver, der er nødvendige for at vedligeholde og bevare de fælles elementer, således at de ikke forvolder nogen skade på anden fælles eller privat ejendom. **Forældelsesfristen for kravet om opfyldelse af de retlige forpligtelser kan ikke adskilles fra fristen for anlæggelse af søgsmål med henblik på at gøre de skadelige følger af en sådan manglende opfyldelse gældende.**

- **Dom 178/2013 afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) den 25. marts 2013**, hvori den analyserede en af parternes argumenter om, at et søgsmål med påstand om, at en retshandel erklæres for simuleret, ganske vist ikke forældes, men at der imidlertid gælder en forældelsesfrist for det søgsmål med påstand om genoprettelse, der anlægges sammen med førstnævnte søgsmål, og som har til formål – for så vidt angår de formuegoder, der er genstand for den ugyldige aftale – at genoprette den besiddelsestilstand, der eksisterede forud for aftalens indgåelse. Tribunal Supremo (øverste domstol) afviste dette argument, idet den for så vidt angår et tilfælde, hvor det ejerskab, der følger af den simulerede aftale, er fiktivt, bemærkede, at **tilbageleveringen af formuegoderne er underlagt den samme ordning vedrørende manglende forældelse som erklæringen om simulering**, da intet kan hidrøre fra ingenting – »ex nihilo nihil«.
- 23 Den forelæggende ret medgiver, at der findes to domme fra Tribunal Supremo (øverste domstol), som synes at validere en mulig adskillelse af virkningerne, om end der i dom 747/2010 af 30. december 2010 blev analyseret et helt særligt tilfælde (varemærket »Havana Club«), og der var tale om en enkelt afgørelse, mens dommen af 27. februar 1964 omhandlede et rent obiter dictum, for så vidt som Tribunal Supremo (øverste domstol) antog, at der var tale om et tilfælde af relativ ugyldighed, og ikke af radikal ugyldighed. Tribunal Supremo (øverste domstol) har ligeledes ved kendelse af 22. juli 2021 forelagt et præjudicielt spørgsmål, som er formuleret på en måde, der giver anledning til at formode, at Højesteret vil hælde mod en adskillelse, om end valget endnu ikke er blevet truffet.

Den forelæggende rets afsluttende betragtninger

- 24 Godtages den nævnte adskillelse, vil det lede til det absurde resultat, at en **absolut ugyldighed ikke vil have nogen som helst konsekvenser**, eftersom ydelserne – såfremt søgsmålet med påstand om genoprettelse forældes – ikke vil kunne betales tilbage, uanset om den absolutte ugyldighed er blevet fastslået.
- 25 En sådan adskillelse vil endvidere svække den **afskrækkende virkning**, som er fastsat i Domstolens praksis (f.eks. i dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo, C-

154/15), eftersom den erhvervsdrivende vil kunne blive fristet til at medtage sådanne urimelige vilkår i en forventning om, at de – selv hvis de erklæres ugyldige – ikke vil påføre vedkommende nogen skade, for så vidt som forbrugeren ikke vil være i stand til at opnå tilbagebetaling af de med urette betalte beløb. Den afskrækkende virkning og hensigten om at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår til ophør forudsætter, at ugyldigheden og de deraf følgende genoprettende virkninger til enhver tid kan gøres gældende uden nogen form for forældelse.

- 26 **Argumentet om adskillelse vil lede til situationer grænsende til det absurde.** Såfremt der i et tilfælde, hvor der foreligger en mangel i forbindelse med et samtykke, anvendes den fireårige forældelsesfrist på selve ugyldighedssøgsmålet (artikel 1 301 i den civile lovbog) og den femårige forældelsesfrist (artikel 1 964 i den civile lovbog) på de genoprettende virkninger som omhandlet i den civile lovbogs artikel 1 303, kan der således opstå en situation, hvor ugyldighedssøgsmålet er forældet, mens søgsmålet med påstand om genoprettelse derimod ikke er forældet, men i mangel af dets forudsætning (ugyldighedserklæringen) ikke kan tages til følge. Et yderligere argument for, at det pågældende standpunkt er uholdbart, er, at der i de tilfælde, hvor begge parter skal tilbagelevere ydelser til hinanden (f.eks. en bank og en forbruger), vil gælde en forældelsesfrist for begge parters krav om tilbagelevering, men med resultater, som muligvis vil være forskellige.
- 27 Som det blev bemærket i dom af 25. marts 2015 fra Tribunal Supremo (øverste domstol) forudsætter en **ugyldighed** på det civilretlige område »**at virkningerne af ydelserne elimineres, og at deres spor slettes, som om de aldrig har eksisteret, således at det kan forhindres, at de afføder virkninger**, jf. den klassiske regel *quod nullum est, nullum producit effectum*«. Selv om det anerkendes, at de genoprettende virkninger kan forældes, vil ugyldigheden (den komplette, absolutte, radikale ugyldighed, som ikke kan forældes, som ikke kan gøres til genstand for afhjælpning, genoprettelse eller berigtigelse osv.) godt kunne afføde virkninger som følge af forældelsen, hvilket således vil være i strid med den nævnte regel. Ugyldigheden er knyttet til dens virkninger i en sådan grad, at selve Tribunal Supremo (øverste domstol) har fastslået, at det end ikke er nødvendigt at gøre virkningerne af ugyldigheden gældende, eftersom de affødes automatisk, for så vidt som tilbagelevering af ydelser er en *ex lege*-virkning af ugyldigheden (dom fra Tribunal Supremo (øverste domstol) af 10.10.2019, sag 537/2019, der netop omhandler ugyldighed som følge af urimelighed, af 30.11.2016, sag 716/2016, og af 10.3.2015, sag 102/2015).
- 28 Ønskes der en harmonisering af forbrugerbeskyttelsen med retssikkerhedsprincippet, er det nødvendigt at fastsætte en forældelsesfrist af en rimelig varighed for påberåbelsen af selve ugyldigheden, mens det derimod er et juridisk kunstgreb at indføre en sondring mellem ugyldigheden og dens virkninger.